

Regeringens proposition

2000/01:134

Underhåll till barn som fyllt 18 år

Prop.
2000/01:134

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 23 maj 2001

Göran Persson

Thomas Bodström
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslår regeringen en ändring i föräldrabalkens bestämmelser om underhållsskyldighet. Genom ändringen stärks det rättsliga skyddet för barn som är mellan 18 och 21 år. Går barnet i skolan efter fyllda 18 år, skall föräldrarna alltid vara underhållsskyldiga under den tid som skolgången pågår. Ett studieavbrott skall alltså inte längre kunna leda till att föräldrarnas underhållsskyldighet upphör slutgiltigt.

Motsvarande ändringar föreslås vad gäller rätten till förlängt underhållsstöd, barnpension och det efterlevandestöd till barn som införs den 1 januari 2003.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2002.

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Lagtext	4
2.1	Förslag till lag om ändring i föräldrabalken.....	4
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1996:1030) om underhållsstöd.....	5
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring.....	6
2.4	Förslag till lag om ändring i lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn	7
2.5	Förslag till lag om ändring i lagen (2000:462) om införande av lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn	8
3	Ärendet och dess beredning	9
4	Underhållsskyldigheten när ett avbrott görs i skolgången.....	9
5	Föräldrarna skall vara underhållsskyldiga under den tid som barnet går i skolan.....	10
6	Ikraftträdande och övergångsbestämmelser.....	12
7	Ekonomiska konsekvenser av förslagen	13
8	Författningskommentar.....	13
8.1	Förslaget till lag om ändring i föräldrabalken.....	13
8.2	Övriga förslag.....	14
Bilaga 1	Sammanfattning av här aktuell del av betänkandet Underhållsbidrag och bidragsförskott, SOU 1995:26.....	15
Bilaga 2	Betänkandets lagförslag	16
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna.....	19
Bilaga 4	Lagrådsremissens lagförslag.....	20
Bilaga 5	Lagrådets yttrande.....	25
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 23 maj 2001	26

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2000/01:134

Regeringen föreslår att riksdagen

antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i föräldrabalken,
2. lag om ändring i lagen (1996:1030) om underhållsstöd,
3. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
4. lag om ändring i lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn,
5. lag om ändring i lagen (2000:462) om införande av lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn.

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i föräldrabalken

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 1 § föräldrabalken¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

1 §

Föräldrarna skall svara för underhåll åt barnet efter vad som är skäligt med hänsyn till barnets behov och föräldrarnas samlade ekonomiska förmåga. När föräldrarnas underhållsskyldighet bestäms skall hänsyn tas till barnets egna inkomster och tillgångar samt till barnets sociala förmåner under beaktande av vad som följer av föreskrifterna om dessa.

Underhållsskyldigheten upphör när barnet fyller arton år. Går barnet i skolan *vid* denna tidpunkt *eller återupptas skolgången innan barnet fyller nitton år, är föräldrarna dock intill dess barnet fyller tjuogoett år underhållsskyldiga så länge skolgången pågår.* Till skolgång räknas studier i grundskolan eller gymnasieskolan och annan jämförlig grundutbildning.

Underhållsskyldigheten upphör när barnet fyller arton år. Går barnet i skolan *efter* denna tidpunkt, *är föräldrarna underhållsskyldiga under den tid som skolgången pågår, dock längst intill dess barnet fyller tjuogoett år.* Till skolgång räknas studier i grundskolan eller gymnasieskolan och annan jämförlig grundutbildning.

I kostnaderna för barnets underhåll skall föräldrarna sinsemellan ta del var och en efter sin förmåga.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2002.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för underhållsskyldighet som har upphört slutgiltigt före ikraftträdandet.

¹ Balken omtryckt 1995:974.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1996:1030) om underhållsstöd

Prop. 2000/01:134

Härigenom föreskrivs att 7 § lagen (1996:1030) om underhållsstöd skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse¹

Ett barn har rätt till förlängt underhållsstöd, *om barnet går i skolan när han eller hon fyller 18 år eller återupptar skolgången innan han eller hon fyller 19 år. Förlängt underhållsstöd lämnas så länge* barnet bedriver studier som ger rätt till förlängt barnbidrag enligt lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag eller studiehjälp enligt 2 kap. studiestödslagen (1999:1395), dock längst till och med juni det år då barnet fyller 20 år. Studier som omfattar kortare tid än åtta veckor eller deltidsstudier medför dock inte rätt till förlängt underhållsstöd.

Ett barn har inte rätt till förlängt underhållsstöd i fall som avses i 4 §. Härvid skall vad som sägs om boföräldern i 4 § 1 och 4 gälla den studerande. Rätt till förlängt underhållsstöd föreligger inte heller, om den studerande har ingått äktenskap.

Förlängt underhållsstöd lämnas från och med månaden efter det att den studerande har fyllt 18 år eller återupptagit *skolgången* till och med den månad under vilken rätt till stöd upphör. Förlängt underhållsstöd lämnas dock inte för längre tid tillbaka än en månad före ansökningsmånaden.

Föreslagen lydelse

7 §

Ett barn *som fyllt 18 år* har rätt till förlängt underhållsstöd *under den tid som* barnet bedriver studier som ger rätt till förlängt barnbidrag enligt lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag eller studiehjälp enligt 2 kap. studiestödslagen (1999:1395), dock längst till och med juni *månad* det år då barnet fyller 20 år. Studier som omfattar kortare tid än åtta veckor eller deltidsstudier medför dock inte rätt till förlängt underhållsstöd.

Förlängt underhållsstöd lämnas från och med månaden efter det att den studerande har fyllt 18 år eller återupptagit *studier som avses i första stycket* till och med den månad under vilken rätt till stöd upphör. Förlängt underhållsstöd lämnas dock inte för längre tid tillbaka än en månad före ansökningsmånaden.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2002.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för rätt till förlängt underhållsstöd som har upphört slutgiltigt före ikraftträdandet.

¹ Lydelse enligt 1999:1407.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

Prop. 2000/01:134

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 2 § lagen (1962:381) om allmän försäkring¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse*²

Föreslagen lydelse

8 kap.

2 §

Rätt till *barnpension* har barn som inte har fyllt 18 år.

Om ett barn som har fyllt 18 år bedriver studier som ger rätt till förlängt barnbidrag enligt lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag eller studiehjälp enligt 2 kap. studiestödslagen (1999:1395), har *det* rätt till barnpension även för sådan tid, dock längst till och med juni månad det år då barnet fyller 20 år. Med tid för sådana studier likställs tid för ferier samt tid då barnet på grund av sjukdom inte kan bedriva sina studier. *En förutsättning för rätt till barnpension enligt detta stycke är att barnet bedriver studier som här avses när det fyller 18 år eller återupptar sådana studier innan det fyller 19 år.*

Om ett barn som har fyllt 18 år bedriver studier som ger rätt till förlängt barnbidrag enligt lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag eller studiehjälp enligt 2 kap. studiestödslagen (1999:1395), har *barnet* rätt till barnpension även för sådan tid, dock längst till och med juni månad det år då barnet fyller 20 år. Med tid för sådana studier likställs tid för ferier samt tid då barnet på grund av sjukdom inte kan bedriva sina studier.

Ett barn som deltar i undervisning som omfattar kortare tid än åtta veckor är inte på grund av bestämmelserna i andra stycket berättigat till barnpension.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2002.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för rätt till barnpension som har upphört slutgiltigt före ikraftträdandet.

¹ Lagen omtryckt 1982:120.

² Lydelse enligt 1999:1397.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn

Prop. 2000/01:134

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 2 § lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

2 §

Ett barn som inte har fyllt 18 år har rätt till barnpension.

Om ett barn som har fyllt 18 år bedriver studier som ger rätt till förlängt barnbidrag enligt lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag eller studiehjälp enligt 2 kap. studiestödslagen (1999:1395), har barnet rätt till barnpension även för studietiden, dock längst till och med juni månad det år då barnet fyller 20 år. *En förutsättning för rätt till barnpension enligt detta stycke är att barnet bedriver studierna när det fyller 18 år eller återupptar dem innan det fyller 19 år.*

Om ett barn som har fyllt 18 år bedriver studier som ger rätt till förlängt barnbidrag enligt lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag eller studiehjälp enligt 2 kap. studiestödslagen (1999:1395), har barnet rätt till barnpension även för studietiden, dock längst till och med juni månad det år då barnet fyller 20 år.

Med tid för studier enligt andra stycket skall likställas tid för ferier samt tid då barnet på grund av sjukdom inte kan bedriva sina studier.

Ett barn som deltar i undervisning som omfattar kortare tid än åtta veckor är inte på grund av bestämmelserna i andra stycket berättigat till barnpension.

2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:462) om
införande av lagen (2000:461) om
efterlevandepension och efterlevandestöd till barn

Prop. 2000/01:134

Härigenom föreskrivs att det i lagen (2000: 462) om införande av lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn skall införas en ny paragraf, 5 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 a §

Har rätten till barnpension upphört slutgiltigt före den 1 januari 2002, finns det inte någon rätt till barnpension enligt 2 kap. 2 § eller efterlevandestöd till barn enligt 3 kap. 1 §.

År 1993 tillkallade regeringen en särskild utredare för att se över reglerna om fastställande av underhållsbidrag, m.m. (dir. 1993:82), Underhållsbidrags- och bidragsförskottsutredningen -93 (UBU -93). En av utredarens huvuduppgifter var att överväga om reglerna om underhållsskyldighet i 7 kap. föräldrabalken kan göras enklare. I uppdraget ingick även att se över vissa andra frågor om underhåll till barn och att överväga om de dåvarande reglerna om bidragsförskott var lämpligt utformade.

UBU -93 överlämnade år 1995 sitt betänkande Underhållsbidrag och bidragsförskott (SOU 1995:26). Betänkandet har remissbehandlats. De delar av betänkandet som rör bidragsförskott är inte längre aktuella efter det att förskottet ersatts av ett nytt samhällsstöd, underhållsstöd (prop. 1995/96:208). Utredningens förslag om kostnader för umgänge och umgängesresor har lett till lagstiftning (prop. 1997/98:7). Kvarvarande delar av betänkandet rör bl.a. beräkning av underhåll, underhåll till barn som fyllt 18 år samt ändring och preskription av underhållsbidrag.

Regeringen tar i detta lagstiftningsärende upp ett av utredningens förslag, nämligen att föräldrars underhållsskyldighet skall kvarstå mot barn som går i skolan mellan 18 och 21 års ålder oavsett om barnet har gjort ett uppehåll i skolgången eller inte.

En sammanfattning av betänkandet i denna del finns i *bilaga 1*. Lagförslagen finns i *bilaga 2*. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. En remissammanställning finns tillgänglig i lagstiftningsärendet (Ju 1997/3834).

Lagrådet

Regeringen beslutade den 3 maj 2001 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 4*.

Lagrådet har lämnat förslagen utan invändning. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 5*.

I förhållande till lagrådsremissens förslag har ett par redaktionella ändringar gjorts i lagtexten.

4 Underhållsskyldigheten när ett avbrott görs i skolgången

Föräldrar svarar för underhåll åt sina barn efter vad som är skäligt med hänsyn till barnets behov och föräldrarnas ekonomiska förmåga. Föräldrarnas underhållsskyldighet upphör när barnet fyller 18 år. Går barnet då i skolan eller återupptas skolgången innan barnet fyller 19 år, är föräldrarna underhållsskyldiga så länge skolgången pågår, dock längst till dess barnet fyller 21 år. Till skolgång räknas studier i grundskolan eller gymnasieskolan och annan jämförig grundutbildning (7 kap. 1 § föräldrabalken).

Reglerna om underhållsskyldighet bygger på grundtanken att ett barn som är myndigt bör svara för sin egen försörjning. Att föräldrarnas

underhållsskyldighet utsträcks när barnet går i skolan efter det att han eller hon fyllt 18 år motiveras främst av att barnet inte skall behöva skuldsätta sig för att kunna avsluta sin grundutbildning.

Grundutbildning som pågår i ett sammanhang medför alltså underhållsskyldighet för föräldrarna till dess barnet fyller 21 år. Ferier och tid då barnet på grund av sjukdom är förhindrad att delta i utbildningen anses i praxis utgöra tid då skolgång pågår. Underhållsskyldigheten upphör alltså inte under t.ex. sommarlovet mellan två årskurser i gymnasieskolan.

Högsta domstolen har uttalat sig om innebörden av 7 kap. 1 § när det gäller avbrott i skolgången (se rättsfallet NJA 1986 s. 345). Domstolen konstaterade att frågan i vad mån ett uppehåll i skolgången skall inverka på underhållsskyldigheten är uttryckligen reglerad i lagen bara för det fallet att avbrottet inleds innan barnet fyllt 18 år och upphör innan det fyller 19 år. Mot bakgrund av förarbetena till 1978 års reform av underhållsreglerna och med beaktande av reformens huvudsyfte att föräldrarnas underhållsskyldighet i princip upphör när barnet blivit myndigt fann domstolen att lagstiftningen borde uppfattas så att, i alla andra fall än det som anges uttryckligen i lagbestämmelsen, ett uppehåll i skolgången under tid efter det att barnet fyllt 18 år bör leda till att föräldrarnas underhållsskyldighet upphör slutgiltigt.

Gör barnet ett avbrott i skolgången, kvarstår föräldrarnas underhållsskyldighet således endast om två förutsättningar är uppfyllda. Den ena är att avbrottet har inletts innan barnet fyllt 18 år. Den andra är att avbrottet har upphört innan barnet fyllt 19 år. I alla andra fall – bortsett från kortare uppehåll för skolbyte o.d. – leder ett uppehåll i skolgången efter 18 års ålder till att föräldrarnas underhållsskyldighet upphör slutgiltigt.

Motsvarande förutsättningar gäller för rätten till förlängt underhållsstöd (se 7 § lagen [1996:1030] om underhållsstöd) och rätten till barnpension från folkpensionen och tilläggspensionen (se 8 kap. 2 § och 14 kap. 2 § lagen [1962:381] om allmän försäkring). De gäller också för den rätt till barnpension och efterlevandestöd till barn som införs den 1 januari 2003 och som ersätter rätten till barnpension enligt lagen om allmän försäkring. Dessa förmåner lämnas dock längst till och med juni månad det år då barnet fyller 20 år.

5 Föräldrarna skall vara underhållsskyldiga under den tid som barnet går i skolan

Regeringens förslag: Går barnet i skolan mellan 18 och 21 års ålder, skall föräldrarna vara underhållsskyldiga under den tid som skolgången pågår. Ett studieavbrott skall alltså inte längre kunna leda till att föräldrarnas underhållsskyldighet upphör slutgiltigt. Motsvarande ändringar görs när det gäller rätten till vissa förmåner som kan lämnas till och med juni månad det år då barnet fyller 20 år, nämligen förlängt underhållsstöd, barnpension och efterlevandestöd till barn.

UBU –93:s förslag överensstämmer med regeringens (se betänkandet s. 295 f.). Prop. 2000/01:134

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser utom två tillstyrker förslagen eller lämnar dem utan någon invändning. *Mansföreningen i Linköping* och *Mansjouren i Värnamo* är kritiska till förslagen, liksom till övriga förslag av UBU –93, med hänvisning till att förslagen motverkar ett jämlikt föräldraskap.

Skälen för regeringens förslag: Som framgår av avsnitt 4 kan underhållsskyldighet för föräldrar föreligga trots att barnet har fyllt 18 år och även om grundutbildning inte pågår i ett sammanhang. Gör barnet ett avbrott i skolgången, kvarstår underhållsskyldigheten dock endast om avbrottet har inletts innan barnet fyllt 18 år och upphört innan barnet fyllt 19 år, den s.k. avbrottsregeln. I alla andra fall leder ett uppehåll i skolgången under tid efter det att barnet fyllt 18 år till att föräldrarnas underhållsskyldighet upphör slutgiltigt. Avbrottsregeln har kritiserats i olika sammanhang, och UBU -93 föreslår att den slopas.

Det är typiskt sett av väsentlig betydelse för ett barn att kunna få underhåll från föräldrarna för grundläggande studier efter 18 års ålder. Det gäller också om barnet har gjort ett uppehåll i skolgången. Regleringen av föräldrarnas underhållsskyldighet tar sin utgångspunkt i tanken att underhållsskyldigheten är grundläggande och att skuldsättning för grundutbildning bör undvikas. Avbrottsregeln utgör ett avsteg från detta. Frågan är om regeln bör behållas.

Avbrottsregeln infördes med 1978 års reform av underhållsreglerna, alltså för mer än 20 år sedan. I dag är det mycket vanligare att barn gör uppehåll i sin grundläggande skolgång än vad det var då. Utvecklingen går mot att fler ungdomar väljer att göra ett skolavbrott och t.ex. arbeta utomlands. De nackdelar som är förknippade med avbrottsregeln är numera tydligare och riskerar att drabba fler barn än förr. Till detta kommer de åldersregler som gäller för statliga studiemedel. Barn kan visserligen få förlängt barnbidrag och studiehjälp under de grundläggande studierna. Möjlighet att genom studiemedel själv bekosta sina grundläggande studier inträder dock först från och med det andra kalenderhalvåret det år under vilket eleven fyller 20 år. Fram till dess är barnet alltså i praktiken beroende av underhåll från föräldrarna.

Mot avbrottsregeln kan vidare anföras att den slår slumpmässigt. Frågan om underhåll – och därmed de ekonomiska möjligheterna att bedriva grundläggande studier efter ett avbrott – är beroende av när avbrottet görs och när under året som barnet är fött. Om ett barn som är fött på våren gör ett uppehåll i skolgången under höstterminen det år han eller hon fyller 18 år, är barnet inte berättigat till underhåll även om skolgången återupptas under vårterminen. Men om barnet i stället hade fyllt 18 år på hösten eller vintern, hade underhållsskyldigheten inträtt på nytt under våren. Det bör inte heller fränkännas betydelse att avbrottsregeln inte bara är relativt okänd utan även innebär en komplicerad reglering.

Det finns sålunda starka skäl som talar för att inte hålla fast vid avbrottsregeln. Remissinstanserna ställer sig också överlag positiva till en sådan ändring.

Mot ett upphävande av avbrottsregeln – och särskilt mot ett upphävande av 19-årsgränsen – talar att föräldrar har ett intresse av att inom rimlig tid kunna förutse om ett återupplivande av underhållsskyldigheten

blir aktuellt. Ett av huvudsyftena med 1978 års underhållsreform var också att föräldrars underhållsskyldighet i princip skall upphöra när barnet blivit myndigt.

Vid avvägningen mellan de intressen som här gör sig gällande bör enligt regeringens mening föräldrarnas intresse dock få stå tillbaka för barnets intresse av att kunna få ekonomiskt stöd från föräldrarna under hela sin grundutbildning. Det kan tilläggas att föräldrarna redan med nuvarande regler under lång tid kan få leva i ovisshet om – och i så fall när – barnet skall återuppta sina studier och därmed få rätt till underhåll igen.

Regeringen föreslår alltså att avbrottsregeln nu tas bort. Rätten till underhåll för barn mellan 18 och 21 års ålder kommer därmed att knytas till den enda förutsättningen att barnet går i skolan.

Liksom i dag bör det i fortsättningen gälla att en avbruten skolgång anses återupptagen när barnet faktiskt har påbörjat skolgången igen eller skulle ha gjort det om inte omständigheter som han eller hon inte kunnat råda över, t.ex. sjukdom, kommit emellan (se rättsfallet NJA 1992 s. 256). Det är typiskt sett först då – och inte t.ex. vid tidpunkten för ett antagningsbesked – som behovet av underhåll uppstår.

Förmånerna förlängt underhållsstöd, barnpension och efterlevandestöd till barn bygger på reglerna om föräldrars underhållsskyldighet. Avbrottsregeln bör därför tas bort även när det gäller rätten till dessa förmåner.

6 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Lagändringarna skall träda i kraft den 1 januari 2002. För underhållsskyldighet som har upphört slutgiltigt före ikraftträdandet skall äldre bestämmelser gälla. Motsvarande övergångsbestämmelser skall gälla för rätten till underhållsstöd, barnpension och det efterlevandestöd till barn som införs den 1 januari 2003.

UBU –93:s förslag till övergångsbestämmelser överensstämmer i sak med regeringens (se betänkandet s. 519 f.).

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller lämnar det utan någon invärdning.

Skälen för regeringens förslag: De föreslagna lagändringarna bör träda i kraft den 1 januari 2002.

Har en förälders underhållsskyldighet på grund av avbrottsregeln upphört slutgiltigt före ikraftträdandet, bör underhållsskyldighet inte uppkomma på nytt till följd av att avbrottsregeln tas bort. Inte heller bör rätten till de förmåner som berörs av ändringen återinträda, om rätten en gång upphört till följd av avbrottsregeln. Uttryckliga övergångsbestämmelser där detta klargörs bör införas.

Regeringens förslag innebär att barnets rättsliga ställning förbättras och att lagstiftningen förenklas.

De ekonomiska konsekvenserna av förslagen uppkommer främst på Riksförsäkringsverkets ansvarsområde. Det är inte möjligt att utifrån den statistik som finns säga något om hur många fall som kommer att beröras av ändringarna. Kostnadsökningen bedöms dock vara mycket begränsad och skall finansieras inom nuvarande ekonomiska ramar.

I övrigt bedöms förslagen inte medföra några kostnader för det allmänna.

8 Författningskommentar

8.1 Förslaget till lag om ändring i föräldrabalken

7 kap. 1 §

Föräldrarna skall svara för underhåll åt barnet efter vad som är skäligt med hänsyn till barnets behov och föräldrarnas samlade ekonomiska förmåga. När föräldrarnas underhållsskyldighet bestäms skall hänsyn tas till barnets egna inkomster och tillgångar samt till barnets sociala förmåner under beaktande av vad som följer av föreskrifterna om dessa.

Underhållsskyldigheten upphör när barnet fyller arton år. Går barnet i skolan efter denna tidpunkt, är föräldrarna underhållsskyldiga under den tid som skolgången pågår, dock längst intill dess barnet fyller tjuogoett år. Till skolgång räknas studier i grundskolan eller gymnasieskolan och annan jämförlig grundutbildning.

I kostnaderna för barnets underhåll skall föräldrarna sinsemellan ta del var och en efter sin förmåga.

(Jfr 7 kap. 1 § i SOU 1995:26.)

Paragrafen innehåller de grundläggande bestämmelserna om föräldrars underhållsskyldighet. Andra stycket har ändrats. Genom ändringen har den s.k. avbrottsregeln tagits bort.

Går barnet i skolan efter det att han eller hon har fyllt 18 år, är föräldrarna underhållsskyldiga under den tid som skolgången pågår, dock längst till dess barnet fyller 21 år.

Föräldrarna är underhållsskyldiga bara om barnet går i skolan. Gör barnet ett uppehåll i sin skolgång, är föräldrarna inte underhållsskyldiga under uppehållet. Men underhållsskyldigheten träder in igen om och när barnet återupptar skolgången. Ingen ändring är avsedd när det gäller frågan vad som utgör ett uppehåll (se avsnitt 4). Angående frågan om när en avbruten skolgång får anses återupptagen, se rättsfallet NJA 1992 s. 256.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2002.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för underhållsskyldighet som har upphört slutgiltigt före ikraftträdandet. Prop. 2000/01:134

Lagändringen träder enligt *punkt 1* i kraft den 1 januari 2002.

Har en förälders underhållsskyldighet upphört slutgiltigt före ikraftträdandet, återinträder inte underhållsskyldigheten till följd av att avbrottsregeln tagits bort. Det framgår av *punkt 2*.

8.2 Övriga förslag

Avbrottsregeln har tagits bort även beträffande vissa förmåner till barn. Härigenom upprätthålls samordningen med föräldrabalkens regler om underhållsskyldighet. I övrigt innebär förslagen ingen ändring i sak.

Sammanfattning av här aktuell del av betänkandet Underhållsbidrag och bidragsförskott, SOU 1995:26

Prop. 2000/01:134
Bilaga 1

Underhållsbidrag till ungdomar som är över 18 år

Utredningen föreslår att man avskaffar en regel som innebär att underhållsskyldigheten för tiden efter det att barnet har fyllt 18 år bedöms olika beroende på om barnet har gjort ett avbrott i sina studier och i så fall när.

Motsvarande ändringar föreslås i fråga om bidragsförskott.

1 Förslag till lag om ändring i föräldrabalken

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 1 § föräldrabalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

1 §

Föräldrarna skall svara för underhåll åt barnet efter vad som är skäligt med hänsyn till barnets behov och föräldrarnas samlade ekonomiska förmåga. När föräldrarnas underhållsskyldighet bestäms skall hänsyn tas till barnets egna inkomster och tillgångar samt till barnets sociala förmåner under beaktande av vad som följer av föreskrifterna om dessa.

Underhållsskyldigheten upphör när barnet fyller arton år. Går barnet i skolan *vid* denna tidpunkt *eller återupptas skolgången innan barnet fyller nitton år, är föräldrarna dock intill dess barnet fyller tjugoett år underhållsskyldiga så länge skolgången pågår.* Till skolgång räknas studier i grundskolan eller gymnasieskolan och annan jämförlig grundutbildning.

Underhållsskyldigheten upphör när barnet fyller arton år. Går barnet i skolan *efter* denna tidpunkt *är föräldrarna underhållsskyldiga under den tid som skolgången pågår, dock längst intill dess barnet fyller tjugoett år.* Till skolgång räknas studier i grundskolan eller gymnasieskolan och annan jämförlig grundutbildning.

I kostnaderna för barnets underhåll skall föräldrarna sinsemellan ta del var och en efter sin förmåga.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997.

2. Har underhållsskyldighet enligt 7 kap. 1 § andra stycket i dess äldre lydelse upphört före ikraftträdandet gäller inte 7 kap. 1 § andra stycket i dess nya lydelse.

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 2 § lagen (1962:381) om allmän försäkring¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.

2 §²

Rätt till *barnpension* har barn som inte har fyllt 18 år.

Om ett barn som har fyllt 18 år bedriver studier som ger rätt till förlängt barnbidrag enligt lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag eller studiehjälp enligt 3 kap. studiestödslagen (1973:349), har det rätt till barnpension även för sådan tid, dock längst till och med juni månad det år då barnet fyller 20 år. Med tid för sådana studier likställs tid för ferier samt tid då barnet på grund av sjukdom inte kan bedriva sina studier. *En förutsättning för rätt till barnpension enligt detta stycke är att barnet bedriver studier som här avses när det fyller 18 år eller återupptar sådana studier innan det fyller 19 år.*

Ett barn som deltar i undervisning som omfattar kortare tid än åtta veckor är inte på grund av bestämmelserna i andra stycket berättigat till barnpension. *Det samma gäller ett barn som uppbär studielån oberoende av föräldrarnas ekonomi enligt 3 kap. 12 § tredje stycket studiestödslagen.*

Om ett barn som har fyllt 18 år bedriver studier som ger rätt till förlängt barnbidrag enligt lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag eller studiehjälp enligt 3 kap. studiestödslagen (1973:349), har det rätt till barnpension även för sådan tid, dock längst till och med juni månad det år då barnet fyller 20 år. Med tid för sådana studier likställs tid för ferier samt tid då barnet på grund av sjukdom inte kan bedriva sina studier.

Ett barn som deltar i undervisning som omfattar kortare tid än åtta veckor är inte på grund av bestämmelserna i andra stycket berättigat till barnpension.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997.

2. Har rätten till barnpension enligt 8 kap. 2 § andra stycket i dess äldre lydelse upphört före ikraftträdandet gäller inte 8 kap. 2 § andra stycket i dess nya lydelse.

¹ Lagen omtryckt 1982:120.

² Senaste lydelse 1988:881.

3 Förslag till lag om ändring i lagen (1984:1095) om förlängt bidragsförskott för studerande

Prop. 2000/01:134
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1984:1095) om förlängt bidragsförskott för studerande skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

Förlängt bidragsförskott lämnas för barn *som går i skolan när det fyller 18 år eller återupptar skolgången innan det fyller 19 år så länge* barnet bedriver studier som ger rätt till förlängt barnbidrag enligt lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag eller studiehjälp enligt 3 kap. studiestödslagen (1973:349), dock längst till och med juni månad det år barnet fyller 20 år. Studier som omfattar kortare tid än åtta veckor eller deltidsstudier medför dock inte rätt till förlängt bidragsförskott. *Det samma gäller studier för vilka barnet uppbär återbetalningspliktiga studiemedel oberoende av föräldrarnas ekonomi enligt 3 kap. 12 § tredje stycket studiestödslagen.*

Förskottet utgår från och med månaden efter det barnet fyllt 18 år till och med den månad rätten till förskottet upphör. Förskottet lämnas dock inte för längre tid tillbaka än *tre månader* före ansökningsmånaden.

Förlängt bidragsförskott lämnas för barn *under den tid som* barnet bedriver studier som ger rätt till förlängt barnbidrag enligt lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag eller studiehjälp enligt 3 kap. studiestödslagen (1973:349), dock längst till och med juni månad det år barnet fyller 20 år. Studier som omfattar kortare tid än åtta veckor eller deltidsstudier medför dock inte rätt till förlängt bidragsförskott.

Förskottet utgår från och med månaden efter det barnet fyllt 18 år till och med den månad rätten till förskottet upphör. Förskottet lämnas dock inte för längre tid tillbaka än *en månad* före ansökningsmånaden.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997.

2. Har rätten till förlängt bidragsförskott enligt 2 § första stycket i dess äldre lydelse upphört före ikraftträdandet gäller inte 2 § första stycket i dess nya lydelse.

¹ Senaste lydelse 1986:380.

Förteckning över remissinstanserna

Prop. 2000/01:134
Bilaga 3

Efter remiss har yttrande över betänkandet avgetts av Domstolsverket, Svea hovrätt, Kammarrätten i Göteborg, Länsrätten i Uppsala län, Länsrätten i Västernorrlands län, Malmö tingsrätt, Jönköpings tingsrätt, Socialstyrelsen (SoS), Riksförsäkringsverket (RFV), Riksskatteverket (RSV), Centrala studiestödsnämnden (CSN), Konsumentverket (KOV), Svenska kommunförbundet, Stockholms stad, Umeå kommun, Jönköpings kommun, Uddevalla kommun, Karlskrona kommun, Försäkringskassaförbundet (FKF), Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens Centralorganisation (TCO), Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet, Föreningen Jurister vid Sveriges allmänna advokatbyråer, Sveriges Domareförbund, Sveriges advokatsamfund, Fredrika-Bremer-Förbundet, Moderata Kvinnoförbundet, Centerkvinnorna, Folkpartiet liberalernas kvinnoförbund (FpK), Socialdemokratiska kvinnoförbundet, Husmodersförbundet Hem och Samhälle, Ensamstående adoptivföräldrars förening, Riksförbundet för barnens rätt i samhället (BRIS), UmgängesrättsFöräldrarnas Riksförening, Föreningen Söndagsbarn, Föreningen Barns rätt till 2 föräldrar, Svenska Mansjourers Riksorganisation (som utan att ta ställning till innehållet har sänt in yttranden från Mansföreningen i Linköping och Mansjouren i Värnamo) och Aktionsgruppen behåll bidragsförskottet.

Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO), Askersunds kommun, Svenska kvinnors vänsterförbund, Föreningen Vardagsföräldrar och Föreningen Söndagsföräldrar har beretts tillfälle att avge yttrande men avstått från att yttra sig.

Yttranden har också kommit in från Försäkringsanställdas förbund och Kerstin Andersson (Huddinge kommun).

1 Förslag till lag om ändring i föräldrabalken

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 1 § föräldrabalken¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

1 §

Föräldrarna skall svara för underhåll åt barnet efter vad som är skäligt med hänsyn till barnets behov och föräldrarnas samlade ekonomiska förmåga. När föräldrarnas underhållsskyldighet bestäms skall hänsyn tas till barnets egna inkomster och tillgångar samt till barnets sociala förmåner under beaktande av vad som följer av föreskrifterna om dessa.

Underhållsskyldigheten upphör när barnet fyller arton år. Går barnet i skolan *vid* denna tidpunkt *eller återupptas skolgången innan barnet fyller nitton år, är föräldrarna dock intill dess barnet fyller tjuogoett år underhållsskyldiga så länge skolgången pågår.* Till skolgång räknas studier i grundskolan eller gymnasieskolan och annan jämförlig grundutbildning.

Underhållsskyldigheten upphör när barnet fyller arton år. Går barnet i skolan *efter* denna tidpunkt, *är föräldrarna underhållsskyldiga under den tid som skolgången pågår, dock längst intill dess barnet fyller tjuogoett år.* Till skolgång räknas studier i grundskolan eller gymnasieskolan och annan jämförlig grundutbildning.

I kostnaderna för barnets underhåll skall föräldrarna sinsemellan ta del var och en efter sin förmåga.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2002.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för underhållsskyldighet som har upphört slutgiltigt före ikraftträdandet.

¹ Balken omtryckt 1995:974.

Härigenom föreskrivs att 7 § lagen (1996:1030) om underhållsstöd skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse¹

Föreslagen lydelse

7 §

Ett barn har rätt till förlängt underhållsstöd, *om barnet går i skolan när han eller hon fyller 18 år eller återupptar skolgången innan han eller hon fyller 19 år. Förlängt underhållsstöd lämnas så länge barnet bedriver studier som ger rätt till förlängt barnbidrag enligt lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag eller studiehjälp enligt 2 kap. studiestödslagen (1999:1395), dock längst till och med juni det år då barnet fyller 20 år. Studier som omfattar kortare tid än åtta veckor eller deltidsstudier medför dock inte rätt till förlängt underhållsstöd.*

Ett barn *som fyllt 18 år* har rätt till förlängt underhållsstöd *under den tid som barnet bedriver studier som ger rätt till förlängt barnbidrag enligt lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag eller studiehjälp enligt 2 kap. studiestödslagen (1999:1395), dock längst till och med juni det år då barnet fyller 20 år. Studier som omfattar kortare tid än åtta veckor eller deltidsstudier medför dock inte rätt till förlängt underhållsstöd.*

Ett barn har inte rätt till förlängt underhållsstöd i fall som avses i 4 §. Härvid skall vad som sägs om boföräldern i 4 § 1 och 4 gälla den studerande. Rätt till förlängt underhållsstöd föreligger inte heller, om den studerande har ingått äktenskap.

Förlängt underhållsstöd lämnas från och med månaden efter det att den studerande har fyllt 18 år eller återupptagit skolgången till och med den månad under vilken rätt till stöd upphör. Förlängt underhållsstöd lämnas dock inte för längre tid tillbaka än en månad före ansökningsmånaden.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2002.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för rätt till förlängt underhållsstöd som har upphört slutgiltigt före ikraftträdandet.

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 2 § lagen (1962:381) om allmän försäkring¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse*²

Föreslagen lydelse

8 kap.

2 §

Rätt till *barnpension* har barn som inte har fyllt 18 år.

Om ett barn som har fyllt 18 år bedriver studier som ger rätt till förlängt barnbidrag enligt lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag eller studiehjälp enligt 2 kap. studiestödslagen (1999:1395), har det rätt till barnpension även för sådan tid, dock längst till och med juni månad det år då barnet fyller 20 år. Med tid för sådana studier likställs tid för ferier samt tid då barnet på grund av sjukdom inte kan bedriva sina studier. *En förutsättning för rätt till barnpension enligt detta stycke är att barnet bedriver studier som här avses när det fyller 18 år eller återupptar sådana studier innan det fyller 19 år.*

Om ett barn som har fyllt 18 år bedriver studier som ger rätt till förlängt barnbidrag enligt lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag eller studiehjälp enligt 2 kap. studiestödslagen (1999:1395), har det rätt till barnpension även för sådan tid, dock längst till och med juni månad det år då barnet fyller 20 år. Med tid för sådana studier likställs tid för ferier samt tid då barnet på grund av sjukdom inte kan bedriva sina studier.

Ett barn som deltar i undervisning som omfattar kortare tid än åtta veckor är inte på grund av bestämmelserna i andra stycket berättigat till barnpension.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2002.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för rätt till barnpension som har upphört slutgiltigt före ikraftträdandet.

¹ Lagen omtryckt 1982:120.

² Lydelse enligt 1999:1397.

4 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn

Prop. 2000/01:134
Bilaga 4

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 2 § lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

2 §

Ett barn som inte har fyllt 18 år har rätt till barnpension.

Om ett barn som har fyllt 18 år bedriver studier som ger rätt till förlängt barnbidrag enligt lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag eller studiehjälp enligt 2 kap. studiestödslagen (1999:1395), har barnet rätt till barnpension även för studietiden, dock längst till och med juni månad det år då barnet fyller 20 år. *En förutsättning för rätt till barnpension enligt detta stycke är att barnet bedriver studierna när det fyller 18 år eller återupptar dem innan det fyller 19 år.*

Om ett barn som har fyllt 18 år bedriver studier som ger rätt till förlängt barnbidrag enligt lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag eller studiehjälp enligt 2 kap. studiestödslagen (1999:1395), har barnet rätt till barnpension även för studietiden, dock längst till och med juni månad det år då barnet fyller 20 år.

Med tid för studier enligt andra stycket skall likställas tid för ferier samt tid då barnet på grund av sjukdom inte kan bedriva sina studier.

Ett barn som deltar i undervisning som omfattar kortare tid än åtta veckor är inte på grund av bestämmelserna i andra stycket berättigat till barnpension.

5 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:462) om införande av lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn

Prop. 2000/01:134
Bilaga 4

Härigenom föreskrivs att det i lagen (2000: 462) om införande av lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn skall införas en ny paragraf, 5 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 a §

Har rätten till barnpension upphört slutgiltigt före den 1 januari 2002 finns det inte någon rätt till barnpension enligt 2 kap. 2 § eller efterlevandestöd till barn enligt 3 kap. 1 §.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2001-05-15

Närvarande: f.d. justitierådet Staffan Vängby, justitierådet Leif Thorsson, regeringsrådet Rune Lavin.

Enligt en lagrådsremiss den 3 maj 2001 (Justitiedepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i föräldrabalken,
2. lag om ändring i lagen (1996:1030) om underhållsstöd,
3. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
4. lag om ändring i lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn,
5. lag om ändring i lagen (2000:462) om införande av lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av ämnesrådet Anita Wickström.

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 23 maj 2001

Närvarande: statsministern Persson, ordförande, och statsråden Hjelm-Wallén, Thalén, Ulvskog, Sahlin, von Sydow, Klingvall, Pagrotsky, Östros, Engqvist, Larsson, Wärnersson, Lejon, Lövdén, Ringholm, Bodström

Föredragande: statsrådet Bodström

Regeringen beslutar proposition 2000/01:134 Underhåll till barn som fyllt 18 år